

גיליון מס' 336 פרשת שלח
תשע"ט שנה שביעית

גליון זה יוצא לע"נ
הגאון האדיר ר' גדליה
ב"ר ראובן השל זצוק"ל גדל
ממעתיקי השמועות
גלב"ע מ"ז סיון תשס"ד
הנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

פנינים על הפרשה

מוסר ולימוד המוסר

למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דיבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר (רש"י) פלוני נכנס ושאל. מה עיקר הדגש להשריש בלב הצאצאים? יראת שמים ובדרך כלל אפשר לעשות זאת על ידי שלומדים איתם מוסר, וכמה ללמוד הכל לפי הענין.

אמרתי. לפני כארבעים שנה, הקה"י דיבר איתי כי ראוי ללמוד עם יוצאי חלצי על גיהנום מות והשראת הנפש, ודיברתי איתם על כך עם תיאורים במידה מרובה, האם גם היום בזמננו זו הדרך? וכי העולם השתנה? גם היום כך הוא שצריך ללמוד על גיהנום והשראת הנפש ועולם הבא.

המשיך רבנו בחי"ן: יהודי אמר לרבו: היום ביזו אותי והשפילו אותי והיה לי צער נורא, שאלו רבו, ומה החזרת למשפיל, ענהו, נתתי לו נשיקה, שאלו רבו, מי זה? והשיב לו: הספר "שבט מוסר".

כולל ערב בבני ברק שחברי הכולל מעוניינים לקבוע 'סדר מוסר' על חשבון זמן הכולל, זמן הלימודים שם הוא מ 9-11. וב 20 דקות לפני 11 החליטו ללמוד מוסר, אך ראש הכולל מתנגד ואומר שאם יעשו כן - זה גזל. יש כאן ב' חלקים, האם הנדבנים נותנים על דעת כן, ובזה אם ראש הכולל יסכים, נתנו על דעתו. ויש כאן את הנושא מה שראש הכולל מעכב.

ונהג אף שאין הכסף שלו מ"מ אפוטרופוס הוא ודעתו קובעת. אבל הדבר תלוי מדוע מעכב, אם משום שגם הוא מבין שצריך ללמוד מוסר רק שדעתו שלא ללמוד על חשבון סדרי הכולל, זכותו לקבוע כן, אבל אם משום שהוא מתנגד למוסר בכלל, זה שטויות ואין לאפוטרופוס כוח על שטויות.

ולענין לימוד המוסר הוסיף רבנו, כבר כתב במשנה ברורה סי' א' ס"ק י"ב שצריך לקבוע אדם ללמוד מוסר כל יום ויום אם מעט אם הרבה וכו', ובשער הציון כתב שהוא חיוב יותר ממשניות, ויש עוד במשנה ברורה בענין לימוד מוסר בסי' תר"ג סק"ב ושה"צ.

האם רבנו שמע מהחז"א איזו התבטאות על מוסר? הוא סבר שצריך ללמוד מוסר, אבל לא למסד את זה, ולפעמים אם שייך ונחוץ ילמד כמה שעות, ולפעמים אם לא צריך לא ילמד. אמרו בשמו שאמר אני בעד מוסר ומתנגד למוסרניק.

אמרתי. מסרו לי עובדה מבנו או נכדו של השל"ה הק' שלמד עם חבורת תלמידים 36 פעם ש"ס בעיון, ואחרי פטירתו ביקשו 'בית דין של מעלה' להושיבו עם סבו, אך סבו לא הסכים כי לא למד עם תלמידיו מוסר. ואחרי ז' להסתלקותו ביקשו יוצאי חלציו להמשיך את שיעוריו ובאו לביהמ"ד, ונבהלו שהנה הוא ישב על מקומו. כי הוא בא לומר להם שפסקו את דינו שירד למטה ויזהרים ללמוד מוסר, ועל ידי זה יתוקן הדבר ויוכל לשבת ליד סבו, ע"כ. האם ידוע לרבנו הדבר (כאמת)? לא כהנ"ל, אלא שהיה ב' גדולים שאחד לא רצה שהשני יישב לידו, כי הוא חיבר ספר מוסר וחברו לא חיבר במוסר.

מה שאני חברתי אורחות יושר הוא מטעם המעשה הנ"ל - שהרי יתבעו בשמים למה מוסר לא, וכמדומה שמהאי טעמא גם אבא הדפיס ספר מוסר [ומה שלא הדפסתי חלק נוסף של "אורחות יושר" כי הדפסתי מה שחשבתי שצריך לעורר, ותו לא צריך].

יש שרוצים לומר בשם החזון איש שמוסר יוצאים ידי חובה באגדות ש"ס, ואם כן אם הם למדו כל הש"ס יש בזה מוסר, ואמרו כי הנצי"ב אמר: אנו לא צריכים מוסר יש לנו שו"ת רע"א. הרי גם לפי מה שאתה אומר הרי לבעלי בתים זה לא מספיק, [כי לא לומדים ש"ס, ואם נכון המעשה הנ"ל עם נכד השל"ה הרי המדובר היה בהללו שלמדו אגדות הש"ס ואעפ"כ לא היה די] אכן גם תלמידי חכמים לא צריכים ללמוד את המוסר באגדות הש"ס בתורת לימוד מוסר.

אבא ז"ל היה לומד ספרי מוסר? מידי לילה היה לומד מוסר, בספרים הרגילים כגון שערי תשובה ומסילת ישרים. (כל משאלותיך)

עלי שי"ח

"כיצד מקרבין (ב)?"

התגובות הרבות שקיבלנו מכל שכבות הציבור, מהעוסקים בקירוב, וגם מהמתקרבים עצמם, הן בארץ והן בגולה מעידות על הצורך והביקוש הרב לפרוש את משנתו של רבינו שליט"א בנושא, ולכן אנו נקדיש לזה אי"ה עוד שני מאמרים.

במאמר זה נביא עוד כמה הוראות בנושאי הקירוב שהשיב רבינו במענה לשאלות העוסקים:

שאלה המצויה במסגרות שונות של קביעות שקובעים שם תפילה בציבור: בדרך כלל בין הבחורים נמצאים גם כאלה שעוד לא לבושים כבני תורה, שהולכים בלי מגבעת ומעיל עליון ויש שגם הולכים עם מכנס וחולצה קצר. גם אותם רוצים וצריכים לקרב. השאלה אם אפשר להגיש אותם לתפילת מנחה או ערבית במטרה לקרב אותם וגם כדי שלא ירגישו מנוכרים, תשובת רבינו היתה ברורה: לכתחילה אין להגיש אותם. הם צריכים לראות ולהכיר ששליח ציבור האמיתי, לובש בגדים 'נורמלים', אבל אם קרה אחד מהם נגיש כבר לעבור לפני התיבה, כאן יש צד קולא, שכיון שאם יורידו אותו יתבייש מאוד, אין צריך לומר לו לרדת (כמובן אין ללמוד מזה הלכה למקרים אחרים).

נושאי השקפה: שאלו, איך להתייחס לנושאים של מדינה, יום העצמאות, יום ירושלים, ואם ניתן לכל הפחות לדבר על 'חצי כוס המלאה' על עובדת היותנו יכולים לשמור תורה (וד"ץ) ומי שרוצה יכול גם ללמוד תורה, ולהבדיל לא כמו שהיה בתקופות ארוכות בין הגויים בחו"ל, ענה רבינו: על כגון זה אמרו חז"ל יפה שתיקה לחכמים וקל וחומר לטפשים. אם מוכרחים לדבר, אפשר, אבל להימנע מכך ככל היותר.

הערות לבחורים המתחזקים: האם ראוי להעיר לבחור שמגיע עם עגילים, או לבוש שחץ שאינו הולם, שעליו לשנות את דרכיו? תשובה: אם זה יעזור, צריך להעיר אבל בצורה חכמה שיביא תועלת.

שאלות נוספות עוד עסקו בנושאי מנהגי ספרד ואשכנז, הורים המתנגדים לבן, ואיזה עבירות המורות ביותר וכו' אבל התועלת בפרסום הדברים מועטה מאוד, כי כל דבר צריך לשאול לגופו של ענין, ואנו משתדלים לפרסם מה שיביא תועלת.

המאמר הבא והאחרון בנושא זה, יעסוק אי"ה בשאלה הקדמונית, האם על כל אחד ראוי לעסוק בקירוב, ומדוע רבינו שליט"א לא יצא לעסוק בזה.

מברכת ענת סוס
ז' חה 160781

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

עלי הדף

בענין חינוך קטן בציצית

ערכין ב' ב' דתניא קטן היוודע להתעטף חייב בציצית קטן תפילין אביו לוקח לו תפילין. וכ' התו' הא דלא נקט לישנא דלוקח גבי ציצית כמו גבי תפילין דמסתמא טלית יש לו א"נ משום דתפילין דמיהן יקרין שייך בהו לקיחה, מבו' דלבי' התני' אם אין לו טלית אביו צריך ליקח לו טלית וק' הא כ' התו' לעיל דהכל חייבין ציצית דוק' אם יש להם טלית אבל אם אין להם אינם חייבין ליקח טלית דלא ענשינן עלה אלא בעידן ריתחא וא"כ מ"ל שיש בזה מצות חינוך כיון שאף בגדול אין עליו חיוב לקנות וי"ל דפשיט"ל לתוס' דאע"ג דבגדול אין עליו חיוב לקנות טלית מ"מ בקטן חייב אביו לקנות לו טלית דהא עיקר מצות חינוך שידע לכשיגדיל לעשות המצוה ושיהא רגיל בזה וא"כ כיון דלכשיגדיל בודאי יהי' לו טלית יש על אביו חיוב מעתה לקנות לו טלית כדי להרגילו שכשיגדיל ויהי' לו טלית ידע שיש חיוב לעשות בו ציצית ולא איכפ"ל במה שאין חיוב לקנות טלית שאין החינוך על קניית הטלית אלא החינוך שכשיש לו טלית חייב בציצית, וראי' לזה מדאמר' בנזיר כ"ט א' האיש מדיר את בנו בנזיר כדי לחנכו במצות א"ה אפי' נדרים נמי לא מבעיא קאמר וכו' משמע מל' הגמ' שיש בזה חיוב לחנכו ועכ"פ מצו' וק' הא אמר' נזיר חוטא הוא וגם בנדרים אמר' כל הנזיר נקרא רשע וכו' ואמאי יש בזה מצו' לחנכו (ועי' תו' מנחות פ"א א' ד"ה התורה), ולמשנת' א"ש דנהי דאין ראוי לנדור מ"מ על האב מוטל להרגילו שאם נדר או נזר חייב לקיים כדי שידע כשיגדיל שצריך לקיים מוצא שפתינו.

(מס' ציצית סי' ד ע"ש)

לדמותו של 'מחנך המחנכים' הגאון רבי מאיר הכהן מונק זצ"ל שנלב"ע בשבוע האחרון



ידידות של אמת שררה במשך שנים רבות בין מרן רבינו שליט"א, לבין להבחל"ח הגאון רבי מאיר מונק זצ"ל, ממייסדי התלמוד תורה הוותיק 'תורת אמת' בבני ברק, ומי שהיה אחראי במשך עשרות שנים לניווט ספינת החינוך בקרב התלמידים והמלמדים בארץ ישראל בהוראתם של מרנן גדולי ישראל זצוק"ל שליט"א.

רבי מאיר זצ"ל גדל כיתום מאביו, אצל אמו הגב' מונק ע"ה, שניהלה במסירות במשך שנים רבות בתקופה של בני ברק הקדומה, את מוסד הוותיק 'בתי אבות' פונביז' ביד רמה, ובצילה גדל. באותם שנים זכה גם להסתופף בצילו של מרן בעל החזון איש, כשכל פעם שהתפלל שם שחרית הוא נשא כפים במנינו של החזון איש.

וסיפר רבינו שליט"א, שלא אחת לא היה לוי במנין של החזון איש, ורבינו עצמו - כיון שהוא בכור, היה יוצק מים על ידו של רבי מאיר זצ"ל... מאז נוצר ביניהם קשר, שנמשך עד לתקופה האחרונה ממש.

במשך השנים, היה רבי מאיר זצ"ל נועץ לא אחת ברבינו שליט"א, ובאחד הספרים שחיבר רבינו גם כותב בראש הספר כמה מילות הוקרה.

על פי המסופר, רבינו פנה אליו באחד הפעמים כשלמד בכלל 'חזון איש' ושאל אותו אם יוכל ללמדו קשר של תפילין, שכן בגמרא חולין דף ט' אמרו שתלמיד חכם צריך שיידע גם קשר של תפילין, ואינו בקי בזה עדיין....

בשנים המאוחרות יותר, נעשה רבינו למחותן איתו, כשנכדו, בן חתנו הגאון רבי יצחק קולדצקי שליט"א השתדך עם נכדתו. רבינו אז שמח מאוד שנוצר ביניהם קשר של קיימא.

בתקופה האחרונה כשנחלש, העתיר רבינו בעדו הרבה, וכששמע שהוא נלב"ע הצטער מאוד, תנצב"ה.

בתמונה הנדירה לפני כעשור שנים:

רבינו משמש כסנדק בברית לנכד משותף עם הגר"מ זצ"ל, בן לנכדו הגאון רבי יעקב י. קולדצקי שליט"א (ויש"כ על כל עזרתו). מעניין, כי במשך הברית הביט בו רבינו וכשאיחלו מזל טוב זה לזה, חייך רבינו ואמר, ברוך ה' מזקינים... רבי מאיר זצ"ל, שהיה ידוע כמחנך דגול, הגיב בשנינות: לא מזקינים, מתבגרים...

יפה מראה



כהודאה להשי"ת על הולדת בני בשעה טובה ומוצלחת, ולרגל הכנסתו בבריתו של אברהם אבינו, (א"ה ביום ה') הננו להביא כאן מעוניא דיומא. ויהי רצון שנזכה לבשר ולהתבשר רק בשורות טובות אצל כל ידידינו שליט"א.

הכותב בברכה והודאה,
יצחק גולדשטון.

ברית מילה ב' (חלק א' התפרסם בפרשת תצוה)

הנה שמענו, כי אמר רבינו שהסנדק המכובד בהחזקת התינוק בשעת ברית מילה, צריך לשבת על הכסא כשמגיע זמנו. דהיינו, אחרי שמכריזים כסא של אליהו, אז מניחים את התינוק על המקום שהכינו לכבודו של אליהו, ואז מתיישב הסנדק.

ואמר רבינו - בשנים האחרונות קשה לי להמתין אז אני כבר מתיישב עוד קודם על כסא הסנדק.

[ויש הרבה מקומות שאותו כסא הוא גם כסא של הסנדק וגם כסא של אליהו, ויש קהילות שנוהגים לעשות שני מקומות מכובדים, ונהריה נהריה ופשטיה].

נבקש מקוראינו מי שבידו תמונות מרבינו כשהוא סנדק בברית מילה, במקומות שונים בארץ ישראל, וכן תמונות מענינות ממצות סנדקאות שיזכה אותנו בהם, וישלח לכתובת המייל הרשומה כאן ושכרו מן השמים.

בתמונה: (צולמה בחודש תשרי תשנ"ז)

מרן משמש כסנדק בברית (לבנו של הרה"ג רבי אחי כהן שליט"א מירושלים), ומקבל את התינוק מידי הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל. ניתן להבחין בפרט הלכתי מעניין: מרן נשאר כשהכובע לראשו, ורק בזמן המילה הוריד את הכובע ועטף את ראשו בטלית.

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🏠 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585-1586 שלוחה-

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310